

Osztályozás

Az osztályozás válságának "formalista" tárgyalása

(Válasz Pónyi István hozzászólására)

Az osztályozás válságával kapcsolatban lapunk hasábjain megindult vitát szerző válaszával nem tekintjük lezártnak. Kiváncos lenne azonban az osztályozás problémáját tárgyi oldaláról elemezni, ezért szeretnénk, ha olvasóink minél nagyobb számban szólának hozzá magának az osztályozásnak kérdéséhez, elsősorban nem azt vitatva, hogy "kinek van igaza", hanem, hogy "mi az igaz".

Szerzőnek e folyóirat ez évi 2. füzetében az osztályozás mai helyzetét áttekintő és a tudományos tájékoztatás szempontjából értékelő tanulmánya jelent meg, amelyhez PONYI István a 6. füzetben hozzászolt.

Szerző jelen válaszában kizárólag a hozzászólás kritikai megállapításaira kíván reflektálni. A szerzői reflexiók sorrendje először a hozzászólás kritikai észrevételeinek tartalmi szempontú osztályozásán alapult, később azonban szerző az olvasók érdekeit tekintetbe véve inkább "formalista" megoldást választott: úgy döntött, hogy a szerzői reflexiók sorrendje feleljen meg a hozzászólói kifogások sorrendjének. Szerző előre jelzi: egyetért mindazokkal az olvasókkal, akiknek véleménye szerint ennek a szerzői megoldásnak a "formalista" volta a hozzászólás logikai szerkezetének lététől vagy nem-lététől függ.

+

A hozzászólás szerint

1. "A szerző ... a maga részéről elszakítja az elméletet a gyakorlattól..." - amikor tanulmánya elején figyelmeztet, hogy az osztályozási munka szűkebb értelmű fogalmát használva a szakozói munkát nem érti bele. /451.p. 27-29.sor/.

A: Szerző nem "az elméletet" szakítja el "a gyakorlattól", amikor az osztályozási munka általa a tanulmányban használt szűkebb értelmű fogalmába az osztályozási rendszerek gyártásának gyakorlatát vonja csupán be, és a rendszerek felhasználásának gyakorlatát a tágabb tartalmu fogalomba utalja. Eltekintve most attól az "elméleti" jelentőségű tényről, hogy a rendszerek gyártása /tervezése, karbantartása, fejlesztése stb./ is már az osztályozási munka 'elméletének' és 'gyakorlatának' egységet jelent - ha a hozzászóló által kifogásolt szerzői fogalom-megszorítás nem volna jogosult, akkor nem lehetne írni pl. a gépkocsi-gyártás esetleges válságáról a gépkocsi-vezetés technikájának elemzése nélkül, és akkor a gépkocsigyártás műveleti utasításai a mindenkor KRESZ előírásait is tartalmaznák.

B: Szerző fogalom-megszorításával nem tagadja, hogy az osztályozási rendszer- ill. a gépkocsi-gyártás gyakorlatának van kapcsolata a rendszer- ill. a gépkocsi-használat gyakorlatával, sőt a maga részéről vallja, hogy ez a kapcsolat a maga korlátozott területén egészen a kölcsönhatásig mélyülhet - ennek ellnére változatlanul úgy vélekedik, hogy az osztályozási rendszerek válságát nem az 'elosztott' tételek száma bizonyítja, és hogy a gépkocsigyártás esetleges válságát nem a gépkocsibalesetek száma fogja majd igazolni.

C: Az osztályozás területén ugyanis a rendszerek használatának egyik gyakorlati formája, a szakozói munka válságban lehet akkor is, ha alapja, a használt osztályozási rendszer 'naprakészen' fejlesztett és a szűkebben értelmezett osztályozási munka ezek szerint eredményes - és fordítva: a szakozás akár 20 évig is a szakozók teljes megelégedésére folyhatik /s mint látjuk, folyik is a hozzászóló szerint/, akkor is, ha a használt rendszer elméletileg hibás és/vagy elavult; sőt akkor is, ha a rendszerek gyakorlati használatának másik alanya, a szakozói munka eredményének /is/ felhasználója-élvezője: a szakirodalomban tájékozódni kívánó kutató a maga részéről egyáltalán nincs megelégedve a szakozó munkájának alapját /és korlátait/ képező osztályozási rendszerrel.

D: Ha szerző az "osztályozási munka" tanulmányában használt fogalmából ki is hagyta a szakozást /amivel ezek szerint nem a szakozók munkáját becsülte le/, a tanulmányban azonban jelentőségüknek megfelelően hivatkozott azokra a válság-jelenségekre, amelyek az osztályozási rendszerek /példaképpen néven nevezve az ETO/ gyakorlati használatában a szakirodalom szerint igazoltan mutatkoznak.

X = A hozzászólás 1. kritikai észrevétele nem helytálló.

2. "... de a problémát még ezen /ti. a gyakorlattól való elszakadáson - SZ-K.E./ túlmenően is meglehetősen formalista szinten tárgyalja." /451.p. 34.sor - 452.p. 1.sor/

A: Hogy ki mit nevez egy probléma "meglehetősen formalista szinten" való tárgyalásának, az a "meglehetősen" határozó meghatározatlan értelmén kívül a "formalizmus" általa alkalmazott kritériumaitól függ. A hozzászólás nem közli ezeket a kritériumokat, csupán kifogásait. Ezért a hozzászólás "formalizmust" kinyilvánító ítéletével, illetve kijelentésével szerző nem száll vitába. Ehelyett megjegyzi a szerző, hogy a hozzászólás kritikai kifogásai viszont pontosan és határozottan jelzik egyrészt azt a "szintet", amelyen a hozzászóló a probléma /formalista vagy nem-formalista/ tárgyalását képes volt a magáévá tenni, másrészt szükségképpen jelzik egyúttal a hozzászólás problémalátási és -tárgyalási "szintjét" is.

B: Ezzel kapcsolatban szerző utal a hozzászólás valamennyi, de különösen az 1., 4., 5. és 9. kritikai észrevételére - és válasza végén majd hivatkozik is rájuk.

3. /Szerző/ "Tétele az, hogy az osztályozási munka válságban van, és ennek bizonyítására mindössze annyit hoz fel, hogy sok az elmélet, sok az osztályozási rendszer, még az egyetemes rendszer is, nem beszélve a speciális rendszerek elburjánzásáról." /452.p. 1-5.sor/.

A: Szerző "tétele" nem ez, hanem ennél több: nem az osztályozási munka, hanem az osztályozás egésze van jelenleg olyan válságos állapotban, amely állapot ugyan nem egyértelmű /hiszen válság- és fejlődés-jelenségek egyszerre mutatkoznak/, de amely eléggé súlyosan válságos ahhoz, hogy jelenleg egyértelműen képtelenné tegye az osztályozás egészét arra, hogy a tudományos tájékoztatásban betöltse nemcsak a kívánatos, de a jelenleg szükséges mértékű központi vezérlő szerepét is.

B: Szerző nemcsak valódi, de a hozzászólás által prezentált "tétele" bizonyítására sem azt hozza fel, hogy "sok az elmélet". Szerző saját szavai szerint

'az osztályozási munka helyzetére vonatkozó és egymásnak ellentmondó ítéletek logikai-ténybeli alapját' vizsgálva arról az ellentét-ről ír, 'amely az egyre jobban szerteágazó és már a részletproblémákba mélyedő osztályozáselméleti kutatások zavarbaejtő bősége és a tudományos gyakorlat - az osztályozási rendszerépítés gyakorlata - számára szolgáltatott eredményeinek szerénysege között feszül'

ahogy ez szöszerint olvasható szerző tanulmányának 2.0 bekezdésében /76.p./.. Szerző állítása és a hozzászólás szerző állításáról szóló állítása nem azonos értelmű.

C: Szerző nem "mindössze annyit hoz fel" álláspontjának alátámasztására, hogy "sok az osztályozási rendszer". Szerző jelen állításának igazságáról meggyőződhetett minden olvasó, aki elolvasta szerző tanulmányának a 2.3 bekezdéstől az 5.3 bekezdésig terjedő részét. Ennek itteni megismétlése nemcsak lehetetlen, de felesleges is.

D: Szerző valódi tételének megfelelően tulajdonképpen nem is az

osztályozásnak /a rendszereknek, az osztályozási munkának/ a szakirodalomban már régóta és bőséges ténybeli érveléssel bizonyított válságát bizonyítja /ez ma már felesleges/, hanem értelmezi ezt a válságot, értelmezi a nem-egyértelmű válságos helyzet ellentmondó jelenségeit, és ezáltal feloldja azt a nem dialektikus, hanem formális logikai ellentmondást, amely az osztályozás helyzetét megítélő szakirodalom elfogultan és egyoldalúan pesszimista, és elfogultan és egyoldalúan optimista megítélése között feszült.

X = A hozzászólás 3. kritikai észrevétele nem helytálló.

4. "Egy elmélet válsága /vagyis hogy élni tud-e tovább, vagy halni készül-e/ kizárólag a gyakorlati megvalósításban merülhet fel. Válságba csak akkor jut, ha a gyakorlatnak nem tud megfelelni." /452.p. 7-9.sor/.

A: A hozzászólás ezzel az elvi ellenvetésével - kritikai álláspontja vélt elméleti bizonyítékával - elhagyja a probléma tárgyalásának "formalista" /pontosan: meglehetősen formalista/ megbélyegzési szerzői szintjét, és saját nyilván nem-formalistának tartott szintjére emelkedik. A nem-formalista, tehát tartalmi-lényegi "szinten" azonban még a formális szinten kötelezőnél is szigorúbb követelmény a pontos fogalmazás. Ezen a szinten még kevésbé mindegy az, hogy valaki "egy elmélet" válságát tárgyalja, vagy pedig egy osztályozási rendszer, a rendszerek, az osztályozási munka, esetleg az osztályozás egészének válságát tárgyalja. Szerző az utóbbit műveli tanulmányában, a hozzászólás viszont az előbbi szegzei vele szembe elvi ellenérvként. A két téma, a két probléma azonban ismeretelméletileg nem azonos, így nem helyettesíthető egymással és nem cserélhető fel. Bizonyításelméletileg tehát ez a hozzászólói érv és érvelés egyszerűen semmis. A hozzászólás ezzel a kritikai észrevételével nem a tárgyalt problémához szól hozzá.

B: A hozzászólásnak ez a kritikai "tétele" egyébként önmagában véve, tehát nem ellenérvként tekintve is helytelen tartalmilag. Egy "elméletnek", például 'a föld tágulása elméletének' vagy 'a géncentrumok elméletének', esetleg 'a kulturörök elméletének' a válsága nemhogy nem "kizárólag", hanem egyáltalán nem csak "a gyakorlati megvalósításban merülhet fel" - ellentétben a hozzászólás állításával. Az előbb példaképpen említett elméleteket például nemcsak nem tudjuk, de nem is akarjuk gyakorlatilag megvalósítani. Használni is csak a tudomány praxisában és nem a "megvalósítás" hetköznapi-termelési gyakorlatában használjuk őket, amikor is egyrészt szembesítjük őket az értelmezni kívánt valóság ismert jelenségeivel, másrészt összekapcsoljuk őket az értelmezés során más releváns elméletekkel. Az elméletek "válsága" mind a szembesítés, mind az összekapcsolás során kialakulhat - és ott is valósul meg.

X = A hozzászólás 4. kritikai észrevétele nem helytálló.

+

A fenti első négy hozzászólói kritikai észrevételt a hozzászólás első formális bevezető mondatát követő első négy érdemi mondat foglalja magában. Szerző ezek után belátja, hogy a következőkben terjedelmi okokból kevésbé "formalista" módon: nem kritikai mondatról-mondatra, hanem kritikai kifogásról-kifogásra kell továbbhaladjon, miközben kénytelen lemondani a hozzászólás valamennyi hibájának feltárásáról és a szerzői reflexiók teljes sorának közléséről.

+

5. "Ha valaki egymásnak ellentmondó ítéleteket "többnyire helytállónak" vél, az nyilván nincs felkészülve ezen elméletek szembesítésére." /452.p. 16-18.sor/.

Ezt állítja-kifogásolja a hozzászóló közvetlenül azután, hogy pontosan a következők szerint és az eredetinek megfelelően idézi a szerző általa kifogásolt szöveget:

'az osztályozás mai helyzetének bizonytalan kétértelműségére mutat, hogy az egymásnak ellentmondó ítéletek argumentációja külön-külön többnyire egyaránt helytálló.'

A: Ha valaki /tudva vagy tudatlanul/ ismételten másról beszél, mint amiről szó van, akkor "nyilván" nemcsak egy, hanem több eset is lehetséges; ezek felsorolását engedje el az olvasó a szerzőnek. Hozzászóló expressis verbis egymásnak ellentmondó ítéletek helytállóságáról beszél, míg a szerző ilyen ítéletek argumentációjának helytállóságáról. A két dolog sem az ismeretelmélet, sem a bizonyításelmélet szintjén nem azonos. De nem azonos a két dolog a probléma-tárgyalás nem-"formalista" szintjén sem, és végül nem azonos a két dolog a szerző "formalista" minősítést nyert probléma-tárgyalási szintjén sem. Szerző ismét kénytelen megállapítani: a hozzászóló másról beszél, másról érvel és mást kifogásol, mint amiről szerző tanulmányában írt.

B: Ha valaki úgy ítéli meg az osztályozás mai helyzetét, hogy az válságban van, és ítéletét a valóság tényeire való helytálló hivatkozással támasztja alá, az nem egy "elméletet" fejt ki. Ha valaki úgy ítéli meg az osztályozás mai helyzetét, hogy az nincs válságban, és ítéletét a valóság más tényeire való helytálló hivatkozással támasztja alá, az sem egy "elméletet" fejt ki. Mindketten ítéletet mondanak tények alapján egy valóságos helyzetről, és az ítéletek argumentációja abban az esetben helytálló, ha a helyzet valóságos tényeire gondolkodástechnikailag helyesen hivatkoznak. Hogy az egymásnak ellentmondó tartalmú ítéletek tartalma helytálló-e, azt viszont már nem a formális logika, hanem csak a szakszerű-dialektikus elemzés és értékelés döntheti és dönti el. - Szerző ezt végezte el tanulmányában.

Ebből az ismeret- és bizonyításelméleti premisszából logikusan többek között három következmény adódik:

Ba: Egy nem-egyértelmű helyzetre vonatkozó, egymásnak ellentmondó tartalmú két ítélet argumentációja akkor lehet 'külön-külön', tehát önmagában véve helytálló, ha az ítéletek argumentációja a nem-egyértelmű helyzet különböző valóságos aspektusaira, különböző valóságos jelenségeire hivatkozik gondolkodástechnikailag helyesen. Ehhez pedig

elegendő a helyzet-megítélés és az ítélet-alkotás elfogult, nem-dialektikus egy-szemponthusága. - Szerző tanulmányában az osztályozás helyzetének megítélésével kapcsolatban erre mutatott rá. /1.2 és 4.6 bekezdések./

Bb: Egy nem-egyértelmű helyzetre vonatkozó, egymásnak ellentmondó tartalmú, önmagában véve /'külön-külön'/ helytálló argumentációjú két ítélet mindegyike a nem-egyértelmű helyzetnek csak egyik /bár valóságos/ aspektusát ragadja meg; az ítéleteket megalkotó probléma-szemlélet csak a 'saját' ítéletet alátámasztó jelenségeket 'látja meg' egyoldalúan. - Szerző tanulmányában erre is rámutatott. /U.o./

Bc: Egy "ítélet" semmiképpen és semmilyen "tárgyalási szinten" nem azonos egy "elmélettel". - A hozzászólói kifogás ismeretelméletileg hibásan és bizonyításelméletileg helytelenül azonos-nak tekinti és azonos-ként kezeli érvelése során ezeket a fogalmakat, holott valójában a két fogalom tartalma különböző. Ezért ha a hozzászóló a két fogalmat azonos-ként kezelő kritikai mondata első felében állít valamit az "ítéletekkel" kapcsolatban, ebből az állításából logikailag érvényesen semmi sem következik a mondata második felében szereplő "elméletekkel" kapcsolatban; még kevésbé következik azonban az elméletek "szembesítésével" kapcsolatban; a legkevésbé következik pedig bármi is a hozzászólás logikai-ismeretelméleti-bizonyításelméleti hibáját el nem követők "felkészültségével" kapcsolatban.

C: A hozzászólás tartalma - eltekintve most attól, hogy az 5/A és 5/B pontokban kimutatott elméleti hibák miatt másról beszélve a szóbanforgó probléma tárgyalásában egyszerűen illetéktelen - önmagában véve és ismét nem kritikai ellenérvnek tekintve, a 4.számú kritikai kifogáshoz hasonlóan ismét helytelen. Ad hoc: Szerző ebben a rövid-refogott válaszában itt és most nem vállalkozik a dialektika és a dialektikus logika alapelemeinek kifejtésére /többek között/ azért, mert azt feleslegesnek tartja. Szerző ez utóbbi kijelentése nem elmélet, hanem ítélet. Lehetséges azonban, hogy valaki szerzőnek ellentmondva úgy vélekedik és azt állítja, hogy a dialektika és a dialektikus logika alapelemeinek kifejtése itt és most nem felesleges - ez sem elmélet, ez is ítélet. Az azonos szituációra vonatkozó és "egymásnak ellentmondó" két ítélet /argumentációjukat eddig figyelmen kívül hagytuk/ mindegyike a hozzászóló véleményével ellentétben igenis lehet "többszöri helytálló": mert a dialektika és a dialektikus logika alapelemeinek kifejtése itt és most az olvasók döntő többségét tekintve valóban felesleges; mindazok számára azonban, akik előtt a hozzászólás elméleti hibái nem nyilvánvalóak, valóban egyáltalán nem felesleges.

D: A hozzászólás a szerzőn kívül még mindazokat is a nyilvánvaló felkészületlenség vádjával illeti, akik a probléma tárgyalása során a hozzászóló elméleti hibáit nem követik el. Ez a hozzászólói következtetés azonban logikai premisszájából logikailag érvényes módon nem vezethető le, és nyilvánvalósága egyáltalán nem nyilvánvaló. Hogy a szóbanforgó probléma tárgyalása alkalmából a szerző és a hozzászóló közül ki és mire "nincs felkészülve" - ennek a hozzászóló által felvetett és a probléma tárgyalása szempontjából ha nem is a tárgyat érintő, de nem is érdektelen kérdésnek az eldöntését szerző az eddigiek után az olvasóra bizza.

X = A hozzászólás 5. kritikai észrevétele nem helytálló.

6. "... maga a probléma-felvetés is elsietettnek látszik: ha az osztályozási rendszerek felhasználását figyelmen kívül hagyjuk, hogyan lehet az osztályozást "értékelni a tudományos tájékoztatás" szempontjából?" /452.p. 21-24.sor/.

A: Szerző úgy véli, hogy nem hagyta figyelmen kívül a "rendszerek felhasználását", amikor tanulmányában

- rámutatott, hogy az egyetemes rendszerek válsága abból keletkezett, hogy állandósult viszonylagos elmaradottságuk következtében nem voltak képesek kielégíteni a felhasználók igényeit /3.2.bek./;

- rámutatott, hogy mind a tudományos, mind a szakszerű-gyakorlati téren tájékoztatást igénylők az egyetemes rendszerek alkalmazása során felmerült nehézségeik megoldása céljából elrordultak ezektől a rendszerektől, és az egyes szakterületek sajátos szükségleteinek és igényeinek megfelelő speciális osztályozási rendszereket építettek ki és azokat használják /2.4 és 3.3 bek./;

- rámutatott, hogy a speciális rendszerek mértéktelenül és rendszertelenül elszaporodtak, és ma már egy közepes méretű szakterületen igen sok és különböző speciális rendszert használnak párhuzamosan /2.5 és 3.3 bek./;

- rámutatott, hogy éppen ezért a rendszerek használói egy-egy szakterületen már éppen úgy hiányolják az egységes /speciális/ rendszert, mint az osztályozás területén általában az egységes egyetemes rendszert /3.4 bek. és =16= jegyzet/;

- rámutatott, hogy a jelenleg használt rendszerek nagy száma csökkenti az információk és -hordozók egyértelmű osztályozottságát és sikeres visszakereshetőségét, és ezáltal csökken az eredményes tájékoztatás lehetősége /3.4 és 5.1 bek./;

- rámutatott, hogy még a leginkább használt egyetemes rendszer, az ETO mai tényleges használata is minimális a tájékoztatás élvonalában /=13= jegyzet/;

- rámutatott, hogy az UNISIST illetékes szakbizottságának ítélete szerint a jelenleg létező egyetemes rendszerek egyike sem alkalmas arra, hogy a világot átfogó nemzetközi információs együttműködés általános felhasználásra ajánlja /6.2 bek./.

B: Szerző úgy véli, hogy elegendő csupán a legutóbb említett tényre hivatkozni, hogy megcáfolja a hozzászóló ítéletét: a probléma-felvetés nem hogy nem "elsietett", de inkább máris elkészt.

C: Szerző nem hiheti, hogy a hozzászóló a 6/A pontban felsorolt és a szerző tanulmányában szereplő tényeket figyelmen kívül hagyta - ebben az esetben viszont a hozzászóló kritikai kifogása számára egyetlen logikai bázis marad: a hozzászóló mást ért "az osztályozási rend-

szerek felhasználásán", mint a szerző. Szerző a hozzászóló 1.számú észrevétele alapján joggal véli úgy, hogy valóban ez a helyzet: ezek alapján a hozzászóló szerint "az osztályozási rendszerek felhasználása" egyenlő a "szakozással", és a szakozás egyenlő az osztályozás "gyakorlatával". Szerző ezzel a koncepcióval nem tud egyetérteni, mert úgy véli, hogy az "figyelman kívül hagyja" a rendszerek felhasználásának másik alanyát, a szakozó munkájának eredményét élvező és tájékozódni kívánó 'felhasználót'.

X = A hozzászólás 6. kritikai észrevétele nem helytálló.

7. "Es ha az osztályozási rendszerekkel kapcsolatban mindenáron valamiféle válságról akarunk beszélni ..." /452.p. 35-36.sor/.

A: Szerző le kívánja szögezni és tanuságul hívja minden figyelmes olvasóját, hogy tanulmányában nem "mindenáron" valamiféle válságról akar/t/ beszélni.

B: Szerző le kívánja szögezni és tanuságul hívja minden figyelmes olvasóját, hogy tanulmányában nem akar/t/ mindenáron "valamiféle" válságról beszélni.

C: Szerző le kívánja szögezni és tanuságul hívja minden figyelmes olvasóját, hogy tanulmányában az osztályozási szakirodalom kritikai része által régóta hangoztatott és sokszorosan bizonyított tényleges válságról beszél/t/.

D: Az utóbbi körülményt az is bizonyítja, hogy amikor a hozzászóló fenti kifogása-mentsége után mégis csak az osztályozási rendszerek "valamiféle válságról" kezd beszélni, akkor a szerző által is hivatkozott ETO-fel-nem-használati statisztikát idézi a szakirodalomból, a szerzőnél valóban részletesebben és pontosabban - tehát az olvasó számára még több meggyőző erővel bizonyítva a leginkább használt osztályozási rendszer nem-használatát, használatának tényleges válságát a tudományos tájékoztatás élvonalában.

X = A hozzászólás 7. kritikai észrevétele nem helytálló.

8. "Ami mármost az ETO gyakorlati alkalmazhatóságát illeti, szakozói pályafutásom alatt alapjában véve azt tapasztaltam, hogy az ETO-val valamilyen jelzeteleési módszerrel megoldható minden." /453.p. 8-10.sor/

Hogyan?

"Mindenesetre mi az OMKDK-ban jelenleg is rendelkezünk néhány száz fogalomnak ... "megállapodásos" jelzetével, aminek érvénye - ismétlem - természetszerűen ideiglenes." /453.p. 15-18.sor/

A: Szerző nem azt állítja tanulmányában, hogy az ETO nem használható rendszer, hanem azt, hogy ma már nem alkalmas rendszer a tudományos tájékoztatás szempontjából - így a hozzászólás ez észrevétele

nem közvetlenül, hanem közvetve irányul szerző felfogása ellen: tendenciájával készíti elő a hozzászólás 454. oldalán olvasható konklúzióját, amely viszont már ellentétes szerző tanulmányának konklúziójával. Szerző ezért kénytelen az I/C pontban foglalt reflexiójára való itteni hivatkozásán kívül is válaszolni rá.

B: Közismert, hogy az ETO aránytalanul legjobban kidolgozott és karbantartott, leginkább részletező és legnagyobb fogalom-kincsű része a műszaki élet fogalmainak tartalmazó szak-tömeg. Közismert, hogy ennek lankadatlan és nyomasztó arányú fejlesztése vezetett az ETO mint egyetemes osztályozási rendszer belső szerkezeti arányainak teljes eltorzulásához. A hozzászóló most azzal érvel az ETO gyakorlati alkalmazhatósága /és itt még ki nem mondva, de a hozzászólás végén: további jövőbeni alkalmazása/ mellett, hogy egy általános műszaki könyvtárban "néhány száz fogalom megállapodásos jelzetének" segítségével a szakozói munka az ETO e részének /az egész rendszer 'vizejének'/ alkalmazásával "alapjában véve" megoldható. Szerzőben ezek után a kérdések sora merül fel, melyek közül néhánynak a kimondására is kényszerül:

- Ha egy általános műszaki könyvtárban több száz önkényes és ideiglenes házi-jelzetet használva alkalmazzák ma az ETO-t, mennyi lehet jelenleg az összes pro domo-"megállapodásos" jelzetek száma az ETO-t használó országokban?

- Ha egy általános műszaki könyvtárban több száz önkényes és ideiglenes házi-jelzetet használva alkalmazzák ma az ETO-t, mennyi lenne az összes pro domo-"megállapodásos" jelzetek száma egy speciális műszaki könyvtárban és a speciális műszaki könyvtárak összességében, ha ezek az ETO-t használnák?

- Mennyire segítik elő az egyes ETO-t használó könyvtárak önkényes házi-jelzetei, hogy az ETO nyelvekhez nem kötött, internacionálisan és univerzálisan egységes és egyértelmű, nemzetközileg kodifikáltan konvencionális, numerikus jelrendszer maradjon?

- Ha az ETO aránytalanul legfejlettebb és folyamatosan karbantartott műszaki részének gyakorlati használati lehetősége így fest egy általános műszaki könyvtárban, mennyire alkalmas az ETO más, nem-műszaki tudományok, illetve szakterületek osztályozási-szakozási problémáinak megoldására, ahol apparátusa nem egy esetben kétségtelenül elavult és 'nyúl farknyi'?

- Mennyire célszerű és gazdaságos az ETO szakjelzeteinek használata egy speciális intézmény könyvtárában, ahol az intézmény funkcionális tárgyát-célját tartalmazó fogalom - a könyvtár osztályozásának hierarchikusan legfelső, kezdő fogalma - igen szerencsés esetben /egyetlen fogalom és nem-összetett jelzet/ az ETO-ban mondjuk egy 7 pozíciós jelzettel szerepel?

- Ha az ETO-val valóban "megoldható minden" osztályozási-szakozási kérdés a műszaki dokumentáció terén, vajon miért áldoztak és áldoznak műszaki szak-intézmények annyi szellemi munkát és anyagi erőf, hogy speciális osztályozási rendszerhez jussanak?

• Ha az ETO-val valóban megoldható lenne minden az osztályozás-szakozás terén, vajon miért nem használják mégsem szélesebb körben ezt a minden szempontból a legkedvezőbb helyzetben lévő egyetemes osztályozási rendszert a tudományos tájékoztatás élvonalában; miért használják az összes egyetemes rendszert a referáló folyóiratoknak ma már csupán 7%-ában?

• Lehetséges, hogy az ETO használatával mégsem oldható meg minden osztályozási-szakozási kérdés a tudományos tájékoztatás területén?

• Lehetséges, hogy az ETO használatával való "valamilyen" "megoldás" nem az igazi megoldás a tudományos tájékoztatás terén?

X = Szerző úgy véli, hogy a kérdésekre adható válaszok elegendő érvet szolgáltatnak a hozzászóló 8. /közvetett/ kritikai észrevételének, mint a szerző konklúziója ellen irányuló /közvetett/ ellenérvnek a megalapozatlansága mellett.

9. "Az ETO "karbantartásának" kérdésében a szerző elkövet egy - számomra érthetetlen - hibát: 1972-ben egy 1960-as /!!/ /sic/ cikk megállapításait idézi. Akkor valóban egyetlen teljes kiadása volt az ETO-nak /ebben az anyag egynegyede nem "érvénytelen" volt, mint a szerző állítja, hanem éppen a karbantartás eredményeképpen megváltozott!/. A 60-as években azonban számos országban igen jelentős fejlesztés ment végbe." /453.p. 22-28.sor/

A: A hozzászólás kritikai kifogásának megfogalmazása homályos és a kifogás logikailag hiányosan kifejtett /igaz, hogy a hozzászóló saját állítása szerint nem érti a szerző hivóját/ - ezért a kifogást először logikailag elemeznünk kell, hogy kihüvelyezzük belőle a hozzászóló valódi kifogásait.

Aa: A kritika kiindulása és lényege: szerző 1972-ben egy 1960-as szakirodalmi adat alapján itéli meg az ETO helyzetét. A kérdés most már ez: mikori helyzetét? Erről a hozzászóló nem nyilatkozik. Mivel azonban a szerző által a szakirodalomból idézett 1960-as adat az egyetlen létező teljes ETO-kiadásról a hozzászóló második mondata szerint is helytálló, az tehát nem lehet/ne a/ szerző hibája, ha a szerző az ETO 1960-as, illetve azt megelőző helyzetét jellemezné az 1960-as adattal. /Hogy a szerző ezt teszi-e, az ténykérdés, amit a szerző szövegének a felidézése eldönt, amit tehát később meg fogunk tenni./ A kifogás tehát csak akkor logikus, ha a hozzászóló azt kifogásolja, hogy a szerző az ETO mai helyzetét jellemzi egy 1960-as adattal; és a kifogás csak akkor helytálló, ha az 1960-as adatot a szerző valóban az ETO mai helyzetének jellemzésére hozza fel. - A kifogás harmadik mondata közvetve megerősíti logikai elemzésünk eredményét, amely szerint tehát a szerző "egy hibája" közül az első:

9.1 Szerző az ETO mai helyzetét egy 1960-as adattal jellemzi.

Ab: A kifogás /kihüvelyezett valódi értelmét megerősítő/ harmadik

mondata - amely után a hozzászóló az olvasók tájékoztatására felsorolja a folyamatban lévő "teljes" ETO-kiadási munkálatokat - egyúttal ismét ki nem mondva, de implicit módon tartalmazza szerző "egy hibája" közül a másodikat:

9.2 Szerző tanulmányában nem vesz tudomást arról, hogy az általa a szakirodalomból idézett 1960-as adat óta, "a 60-as években számos országban igen jelentős fejlesztés ment végbe."

Ac: Végül kifogásolja és 'helyesbíti' a hozzászóló a szerző harmadik hibájaként a szerző által idézett 1960-as szakirodalmi adat minősítését:

9.3 Az ETO anyagának "egynegyede nem "érvénytelen" volt, mint a szerző állítja, hanem éppen a karbantartás eredményeképpen megváltozott".

B: Szerző a következőkben bizonyítani kívánja, hogy a hozzászóló hármas, illetve három kifogásának egyike sem helytálló.

Ba: Szerző - a hozzászóló kifogásával ellentétben - nem az ETO mai helyzetét jellemzi az 1960-as szakirodalmi adattal, hanem egy több évtizedes régebbi állapotnak még 1960-ban is meglévő létét. A kérdést eldönti a szerző tanulmányának szövegében az a mondat, amely az ominózus 1960-as adatra egy lábjegyzeten keresztül hivatkozik:

'Az egyetemes osztályozási rendszerek néhány évtizeddel ezelőtti kilátástalan helyzete =9=...' /76.p. 38-40.sor, mostani kiemelés./

'=9= Idézzük fel a tényt, hogy a kiemelkedően legjobban karbantartott egyetemes rendszernek, az ETO-nak még 1960-ban is csupán egyetlen nem-múzeális és valóban "teljes" kiadása állt rendelkezésre.' /88.p. 12-14.sor, mostani kiemelés./

Xa = A hozzászólás 9.1 számú kritikai észrevétele nem helytálló.

Bb: Szerző tanulmánya - a hozzászóló kifogásával ellentétben - nem csak tudomást vesz arról, hogy "a 60-as években ... igen jelentős fejlesztés ment végbe", hanem elemzésében és értékelésében /a hozzászóló csak az ETO-t tekintetbe vevő szemléletével ellentétben/ nem is egy alkalommal hivatkozik is erre az ETO-n kívül más egyetemes rendszerekre is kiterjedő új fejlesztésre:

- '2.2 Kétségtelen viszont, hogy az elmúlt évtizedben az egyetemes osztályozási rendszerek - elsősorban és különösen az ETO - korszerűsítő fejlesztése érdekében a multhoz képest jelentős erőfeszítések történtek,' /76.p. 17-20.sor, az eredeti kiemelés nélkül./
- '... az ötvenes években megindult jelentős arányú és intenzitású, de többnyire egyoldalúan mennyiségi jellegű rendszerfejlesztés ...' /76.p. 31-33.sor/

- '2.4 Az egyetemes rendszerek friss reformmozgalmai ...' /76.p. 36.sor/
- '... tekintettel az egyetemes rendszerek mai reformmozgalmai-ra és ezek tagadhatatlan eredményeire.' /77.p. 6-7.sor/
- '... ez paradox módon éppen a jelzett új reformtevékenység kö-vetkezménye. A/z/ ... egyetemes rendszerek tiszteletreméltó szellemi erőfeszítéssel folyó, de elavult alapkoncepciójukat általában sértetlenül hagyó mai egyoldalú fejlesztése ...' /79.p. 32-33., 36-38.sor, az eredeti kiemelések nélkül./
- 'Az egyetemes rendszerek mai "reformja" tulajdonképpen ... Ez az egyoldalúan mennyiségi, ezért voltaképpen ál-reformmunka ... Ez a jórészt a speciális rendszerekkel való "verseny" célját szolgáló ál-reform...' /79.p. 41-42., 46-47., 80.p. 2-4.sor, az eredeti kiemelés nélkül./

Úsupán ennyiszor hivatkozik és foglalkozik a szerző tanulmányá-ban a hozzászóló által egyetlen egyetemes rendszer, az ETO esetében hiányolt "60-as években"-i új fejlesztő munkáról - az egyetemes rend-szerek tekintetében. Mert ezen kívül hivatkozik még szerző elemzésé-ben és értékelésében a speciális rendszerek modern fejlesztésére is; sőt ezen kívül hivatkozik még szerző az osztályozási rendszerek nem egyoldalúan mennyiségi, hanem alapvető, érdemi fejlesztését szolgáló 'valódi reformmunkára' is./4.5 bek./

Ab = A hozzászólás 9.2 számú kritikai észrevétele nem helytálló.

Bc: Szerző sohasem merészezi egy általa idézett adat szerzőjének az adatra vonatkozó értékelését jelzés nélkül, önkényesen megváltoz-tatni; jelzés nélküli idézet esetében a szerző mindig ugyanazt ál-lítja, mint hivatkozott forrásai. A források pedig jelen esetben /szerzőik az ETO legismertebb német szakemberei/ - a hozzászóló ki-fogásával ellentétben - azt állítják, hogy 1960-ban az ETO egyetlen hozzáférhető "teljes" kiadásának anyaga mintegy 25%-ban érvénytelen volt:

"Nur in deutscher Sprache liegt eine vollständige Gesamtausgabe vor ... Selbst die Benutzer der deutschen Ausgabe können sich nicht glücklich fühlen. Auch sie ist nach Schätzungen /2/ in einem Viertel ihres Inhalts nicht mehr gültig." /FRANK, O.: id.m., 141.p./Az en kiemelés. - SZ-K.F./

Szerző természetesen ellenőrizte az ismert ETO-kézikönyv szer-zőjének /2/ számú hivatkozását:

"Sollte es uns in den nächsten Jahren gelingen, die wirtschaft-lichen Voraussetzungen für einen Nachtrag zum alphabetischen Sach-verzeichnis der deutschen Gesamtausgabe zu schaffen, so werden uns die Augen übergehen über das Verhältnis der unveränderten zu den veränderten Begriffen. Ich rechne heute schon damit, dass wir uns auf mehr als 25% gefasst machen müssen. Und wie wird es erst aus-sehen, wenn die laufenden grösseren Revisionsarbeiten ungehemmt die

DK verändern?" /FILL, K.: id.m., 14.p.//Az én kiemeléseim. SZ-K.E./

Szerző kénytelen változatlanul elfogadni FILL és FRANK megállapítását, és nem-helytállónak nyilvánítani a hozzászóló kritikai kifogását, mert nem lehetséges az, hogy a hozzászóló szerint "a 60-as években" végbement karbantartás eredményeit, illetve következményeit summázta volna FILL és FRANK már 1960-ban; nem lehetséges az, hogy a Gesamtausgabe "éppen a /60-as években végbement/ karbantartás eredményeképpen" változott volna meg már 1960-ban - ahogy a hozzászóló most a logika törvényeinek ellentmondva állítja. - A hozzászólás logikailag tarthatatlan kritikai észrevételét egyébként FILL utolsó idézett mondata expressis verbis /is/ megcáfolja.

Xc = A hozzászólás 9.3 számú kritikai észrevétele nem helytálló.

Xx = A hozzászólás 9. számú hármas kritikai észrevételének egyik kifogása sem helytálló - quod erat demonstrandum.

+

A hozzászólás valamennyi kritikai észrevétele - a mostanáig függőben hagyott és az olvasó ítéletére bízott 2. számú kivételével - nem-helytállónak bizonyult. Szerző fenntartja a "formalista szintű" tanulmányában kifejtetteket.

Ennek ellenére: szerző természetesen nem tartja vitathatatlannak sem probléma-látását, sem probléma-megítélését, és nem tartja vitathatatlannak bizonyítottnak az ítéleteinek alapját képező /ismert/ jelenségek általa adott értelmezését sem - mindaddig azonban, amíg az osztályozás mai helyzetét és a tudományos tájékoztatás szempontjából való értékelését alátámasztó ítéletei vitathatatlannak megcáfolva nincsenek, fenntartja őket.

Szerző azt tartja vitathatatlannak, hogy minden tudományos közlemény tartalma ki kell elégítse a logika, az ismeret- és a bizonyítás-elmélet tartalmi és formai követelményeit.

Szerző a 2/A és 2/B ponton előre jelzett módon végül hivatkozik a hozzászólás valamennyi kritikai észrevételére, és az olvasó elé terjeszti eldöntésre a kettős kérdést: "formalista szinten" tárgyalja-e a szerző tanulmánya az osztályozás válságának problémáját, és eléri-e a hozzászólás probléma-látási és kritikai színvonala a "formalista" szintet?

1972. augusztus 14.

Száva-Kovács Endre